

STATELE BALTICE – ÎNTRE PROTECȚIA NATO ȘI AMENINȚAREA RUSIEI –

Drd. Ana MEREACRE

Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București

Cele trei țări baltice – Estonia, Lituania, Letonia – poartă cu sine povara grea a trecutului sovietic și poziționarea într-o zonă de interes atât pentru Alianța Nord-Atlantică, precum și pentru Rusia. Pornind de la premisa abordării realiste în studiul relațiilor internaționale, conform căreia statele sunt actori raționali și duc o permanentă competiție pentru a-și crește puterea până la hegemonie, sunt trasate principalele direcții de cercetare și ipoteza articolului, care, totodată, derivă din teoria balanței de putere. În acest articol este analizată situația celor trei state baltice în contextul relației tensionate dintre NATO și Rusia, dar și din prisma capacității de proiecție a puterii fiecărui actor la Marea Baltică. Ipoteza principală de cercetare este aceea că, deși statele baltice sunt parte din NATO și UE, acestea sunt membrii cei mai expuși pericolului unei agresiuni rusești și, cu cât Rusia își va întări prezența în regiune, cu atât NATO va încerca să reechilibreze balanța de putere, pentru a asigura securitatea membrilor săi. O primă direcție de cercetare constă în analiza creșterii gradului de risc pentru securitatea țărilor baltice odată cu anexarea Crimeei și, totodată, a creșterii prezenței militare și amplitudinii exercițiilor efectuate în regiune atât de Rusia, cât și de NATO. O altă direcție analizată este vulnerabilitatea NATO în fața Rusiei legată de Coridorul Suwalki, pentru care trebuie să găsească soluții în perioada următoare. Urmând aceste direcții, articolul utilizează, în cea mai mare parte, metoda calitativă de cercetare, incluzând și analiza unor date de tip cantitativ.

Cuvinte-cheie: țările baltice, NATO, Rusia, Coridorul Suwalki, exerciții militare.

INTRODUCERE

Evenimentele petrecute pe scena politică internațională în ultimii ani în spațiul Europei de Est au adus modificări în planul securității în regiune. Anexarea Crimeei de către Rusia, în martie 2014, apoi declanșarea conflictului din estul Ucrainei au pus atât Uniunea Europeană, cât și Alianța Nord-Atlantică în fața necesității luării unor decizii majore pentru asigurarea stabilității în regiune și a securității membrilor acestora de pe flancul estic. La acel moment, cele mai expuse pericolului unui atac rusesc păreau a fi țările baltice care, deși sunt membre ale NATO și ale UE, învecinându-se cu Rusia și având o poziționare geografică la granița nord-est a Alianței Nord-Atlantice, puteau reprezenta un interes mai mare pentru Kremlin ca să provoace Alianța și să-i testeze capacitatea de a-și apăra membrii, în conformitate cu prevederile Articolului 5 (Tratatul Nord-Atlantic, 1949)¹.

În cadrul acestui articol, sunt analizați mai mulți factori care influențează securitatea în regiunea baltică și care înclină balanța de putere în favoarea unuia sau altuia dintre actorii politici și militari. Pornind de la particularitățile culturale și lingvistice, pe care încă le împărtășesc o parte dintre cetățenii baltici cu cei ai Rusiei, rămase din perioada istoriei comune a Uniunii Sovietice, analiza continuă până la actualele provocări la adresa securității și răspunsul pe care îl dau Alianții pentru a contracara eforturile de intimidare ale Rusiei și pentru a descuraja eventualele acțiuni agresive ale acesteia. Consider că o mai bună înțelegere atât a contextului cultural, social și lingvistic, cât și a celui politic și militar existent la Marea Baltică ne

*Anexarea
Crimeei de
către Rusia, în
martie 2014,
apoi declanșarea
conflictului din
estul Ucrainei au
pus atât Uniunea
Europeană,
cât și Alianța
Nord-Atlantică în
fața necesității
luării unor decizii
majore pentru
asigurarea
stabilității
în regiune și
a securității
membrilor
acestora de pe
flancul estic.*

¹ „Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord că, dacă are loc asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare individual sau colectiv recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediat, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale”.

ajută să avem o perspectivă mai amplă a evenimentelor. Regiunea baltică rămâne extrem de importantă pentru menținerea securității și stabilității în întreaga Europă de Est, dar și a păcii internaționale.

SITUAȚIA STATELOR BALTICE ȘI PÂRNGHIILE RUSIEI ÎN REGIUNE

Integrarea țărilor baltice în structurile euroatlantice

În perioada 1999-2004, statele baltice nu își conturaseră pe deplin direcția de politică externă pe care ar fi trebuit s-o urmeze. Dintre toate cele trei, pe de o parte, Estonia avea cea mai clară perspectivă de aderare la Uniunea Europeană, iar Lituania la Alianța Nord-Atlantică, însă, pe de altă parte, o astfel de configurație, conform lui Zbigniew Brzezinski, ar fi plasat Letonia într-o poziție extrem de vulnerabilă, mai ales că avea un număr mare de populație rusă (Dahl, Järvenpää, 2014, p. 75). Încă de la finalul anilor '90, se discuta despre posibilele intenții ale Rusiei în regiune, iar Comisarul UE, Leon Brittan, atenționa asupra necesității apropierii statelor baltice de Europa de Vest și a recunoașterii perspectivei de aderare la NATO. Astfel, chiar și în absența unei garanții în ceea ce privește securitatea națională, acestea ar transmite mesajul că depun toate eforturile necesare pentru a fi parte la acțiunile de menținere a păcii desfășurate de NATO și că duc tratative cu Vestul pentru o integrare ulterioară, după cum afirma Brittan (Mole, 2012, p. 155). Mesajul avea menirea de face Rusia să înțeleagă că nu poate împiedica fostele state sovietice să-și stabilească singure prioritățile de politică internă și externă. Într-un final, cele trei state au ales împreună calea spre Occident, aderând, în 2004, atât la NATO, cât și la UE.

După intrarea țărilor baltice în structurile europene și nord-atlantice, era clar că Rusia pierduse influența asupra unei importante zone strategice și geopolitice. Dorința de menținere a controlului total asupra întregului teritoriu ex-sovietic nu mai avea aplicabilitate și în cazul regiunii baltice. Cele trei state baltice – Estonia, Lituania și Letonia – deveniseră unii dintre cei mai puternici și activi susținători ai NATO și ai UE, din rândul noilor state care au aderat în 2004, venind cu experiența tranziției post-comuniste de succes, de la URSS la integrarea în structurile occidentale (Jakniūnaitė, în Berg, Ehin, 2009, p. 125). Acești membri noi, odată cu aderarea la structurile

Cele trei state baltice – Estonia, Lituania și Letonia – deveniseră unii dintre cei mai puternici și activi susținători ai NATO și ai UE, din rândul noilor state care au aderat în 2004, venind cu experiența tranziției post-comuniste de succes, de la URSS la integrarea în structurile occidentale.

occidentale, aduceau și experiență și informații relevante cu privire la situația statelor ex-sovietice, care puteau contribui, în acest mod, la crearea unor politici adecvate și la adoptarea unor măsuri de sprijin financiar potrivite pentru țările din vecinătatea estică (Paulauskas, 2006, p. 26).

Vulnerabilitățile statelor baltice în fața amenințării Rusiei

Rusia nu doar că a fost nemulțumită de integrarea celor trei state baltice în structurile euroatlantice, ajungând să se învecineze cu NATO și UE, însă nici măcar nu a acceptat în totalitate independența acestora. După anexarea Crimeei, Procuratura Generală a Rusiei a ieșit cu o declarație conform căreia urma să revizuiască legalitatea deciziei din 1991, prin care țările baltice și-au obținut independența față de Uniunea Sovietică, măsură luată ca urmare a apelului făcut de doi parlamentari ai Partidului Rusia Unită (RFE/RL, 2015). Aceasta s-a dovedit o declarație care a provocat îngrijorări în rândul oficialilor baltici, având în vedere tensiunile existente și contextul de securitate de la acel moment.

Relațiile dintre Rusia și statele baltice sunt foarte asimetrice, fiind marcate de unele particularități. Acestea sunt bazate mai degrabă pe poziția geostrategică și istoria celor trei state baltice decât pe existența unei prietenii sau a vreunei colaborări reale (Sleivyte, 2008, p. 32). La acestea se adaugă influența culturală exercitată de Rusia și numărul mare al vorbitorilor de limbă rusă stabiliți pe teritoriul baltic, care sunt mai predispuși să fie ținta unor acțiuni de dezinformare venite dinspre Rusia prin intermediul diverselor canale media și de socializare. Rezultă, astfel, un cumul de factori care produc suficiente motive ca statele baltice să se teamă de o eventuală agresiune venită din partea celui mai mare vecin estic.

În cazul țărilor baltice, în opinia mea, nu cred că Rusia urmărește un nou câștig teritorial, ci, mai degrabă, unul strategic. Printr-o invazie a statelor baltice, Rusia ar submina considerabil poziția NATO în regiune și ar pune la îndoială capacitatea Alianței de a asigura securitatea colectivă a membrilor săi, prevăzută în Articolul 5 din Tratatul NATO. Acțiunile Rusiei în zona baltică sunt mai degrabă provocatoare decât agresive, drept exemple pot servi încălcarea frontierei aeriene și răpirea unui agent estonian în 2014 (Braw, 2015). Principalul factor încurajator și, în același timp, principalul pretext al Rusiei de a interveni

*Relațiile
dintre Rusia și
statele baltice
sunt foarte
asimetrice,
fiind marcate
de unele
particularități.
Acestea sunt
bazate mai
degrabă
pe poziția
geostrategică
și istoria celor
trei state
baltice decât
pe existența
unei prietenii
sau a vreunei
colaborări reale.*

Minoritățile etnice ruse în Estonia sunt aproximativ 24% din totalul populației, o pondere mai mare având Letonia, cu 27% din populația generală și cu 34% populație vorbitoare de limbă rusă, luându-se în calcul și alte minorități, precum cele poloneze, ucrainene și belaruse.

În vreun fel în acea regiune ar putea fi populația vorbitoare de limbă rusă, precum și procentul ridicat al minorităților ruse, în special la granița estică a statelor baltice. Conform *Recensământului populației și locuințelor* din Estonia, în anul 2012, limba rusă era declarată limbă maternă de către 383.062 de cetățeni, reprezentând o pondere de 29,6% din totalul locuitorilor, ocupând, în același timp, locul al doilea în clasamentul limbilor vorbite². Minoritățile etnice ruse în Estonia sunt aproximativ 24% din totalul populației, o pondere mai mare având Letonia, cu 27% din populația generală și cu 34% populație vorbitoare de limbă rusă, luându-se în calcul și alte minorități, precum cele poloneze, ucrainene și belaruse. Lituania, în schimb, stă mult mai bine la acest capitol, minoritățile de origine rusă fiind sub 6%, iar vorbitorii de rusă reprezentând aproape 8% din totalul populației (Grigas, 2015). Un alt lucru important de observat este faptul că, în toate cele trei țări baltice, cea mai mare concentrare de populație minoritară rusă se află în capitale, Riga, Tallinn, respectiv Vilnius, fiind urmate și de alte orașe mari din țară.

Pe lângă motivul apărării minorităților, ce poate fi invocat de către Rusia, o eventuală ocupare a statelor baltice ar putea fi motivată de către aceasta și prin intermediul unor pretexte istorice. Tendințele imperialiste și de rusificare a teritoriului baltic își au originea încă din secolul al XVIII-lea, sub conducerea țarului rus Petru cel Mare și, apoi, a Ecaterinei cea Mare. De asemenea, un rol important și strategic pentru Rusia îl au porturile maritime. Dacă, la Marea Neagră, înainte de a fi anexată, Crimeea era gazda flotei maritime rusești de mai mult timp, și la Marea Baltică porturile maritime ale statelor baltice au servit transportului petrolului rusesc către Europa de Vest, până în anii 2000-2001. Este o poziție strategică pe care Rusia a reușit să o consolideze în Crimeea, dar pe care a pierdut-o pe teritoriul baltic odată cu aderarea celor trei state la NATO. Cu toate acestea, porturile baltice continuă să aibă un rol destul de important din punct de vedere economic, având un rol major de tranzit pentru rutele mărfurilor occidentale importate de Rusia. Dacă ar fi să comparăm, din nou, cu antecedentul din Ucraina, intervenția Rusiei în estul Ucrainei, unde sunt cele mai importante mine de cărbune, poate fi repetat printr-un scenariu asemănător și în țările baltice, chiar dacă acestea

² „1.294.455 de rezidenți permanenți înscrși la recensământ”, https://vana.stat.ee/63780?parent_id=39113, accesat la 13 iunie 2021.

nu dispun de resurse naturale foarte bogate. O excepție o constituie comitatul Ida-Viru din nord-estul Estoniei, situat la granița cu Rusia, care dispune de bogate resurse energetice, asigurând aproximativ 80% din consumul de electricitate al Estoniei (Ib.). Această regiune ar putea fi o țintă strategică destul de tentantă pentru Moscova.

Rusia a înțeles foarte bine că, în primul rând, este necesară o strategie non-militară care să vizeze țările baltice. Încă din 1992, revista Ministerului de externe rus, *Diplomaticheskii Vestnik*, a prezentat *doctrina Karaganov*, care „încuraja utilizarea compatrioților ruși din regiunea așa-numită <vecinătatea apropiată> în scopuri de politică externă” (Maliukevičius, 2015, p. 118). Această doctrină argumenta necesitatea menținerii interesului Rusiei în regiune și a creșterii influenței pe teritoriul statelor baltice. Trebuia să fie pusă în practică prin facilitarea stabilirii vorbitorilor de limbă rusă în spațiile din vecinătatea apropiată, în special în spațiul fostelor republici sovietice, apoi, prin împiedicarea integrării minorităților etnice în țările respective, aceștia ar fi fost folosiți ca instrument de politică externă pentru implementarea intereselor Rusiei. Conceptele precum „*politică compatrioților*” și „*vecinătatea apropiată*” au fost intens promovate și utilizate în acțiunile de politică externă ale Rusiei, în mod special în țările baltice (Ib.).

La începutul primului mandat al lui Vladimir Putin, principalele resurse de politică externă, îndreptate în direcția statelor baltice, aveau în vedere așa-numita „*dimensiune umanitară*”, vizând, în mod special, oferirea de asistență și sprijin minorităților ruse de pe teritoriul statelor vecine și protejarea drepturilor și intereselor acestora. Strategia avea drept scop controlul regiunii post-sovietice, cu precădere prin intermediul instrumentelor non-militare, de tip *soft-power*, cum ar fi: „*investiții dubioase, șantaj energetic și manipularea prin mass-media*” (Ib.). În 2008 și, apoi, în 2013, o astfel de doctrină, care avea la bază „*dimensiunea umanitară*”, a fost cuprinsă în prevederile conceptului de *Politică Externă a Federației Ruse*. Erau declarate drept obiective ale statului următoarele elemente: „*protejarea drepturilor și intereselor legitime ale compatrioților care trăiesc în străinătate; (...) sprijinirea consolidării organizațiilor compatrioților pentru a le permite acestora să susțină în mod eficient drepturile lor în țările de reședință, păstrând, în același timp, identitatea culturală și etnică a diasporei ruse și a legăturilor sale cu patria istorică; (...) facilitarea învățării și utilizării*

La începutul primului mandat al lui Vladimir Putin, principalele resurse de politică externă, îndreptate în direcția statelor baltice, aveau în vedere așa-numita „dimensiune umanitară”, vizând, în mod special, oferirea de asistență și sprijin minorităților ruse de pe teritoriul statelor vecine și protejarea drepturilor și intereselor acestora.

Potrivit
Strategiei
Naționale de
Securitate
a Lituaniei,
principalele
riscuri și
amenințări sunt:
dependența
economică și
energetică față
de alte state;
dezvoltarea
energiei nucleare
de către alte
state în regiune,
fără a ține cont
de standardele
internaționale
de siguranță;
atacurile
informaționale
și cibernetice
pentru
manipularea
opinieii publice
sau exercitarea
influenței
din exterior
asupra politicii
interne, asupra
capacităților
militare,
economiei,
societății și
identității
culturale ale
Lituaniei.

pe scară largă a limbii ruse; (...) contracararea manifestărilor extremiste, neo-nazismul, orice formă de discriminare rasială, naționalism agresiv, antisemitism și xenofobie, precum și încercările de a rescrie istoria folosind-o pentru a construi o confruntare prin care să provoace revanșismul în politica mondială și să revizuiască rezultatele de după al Doilea Război Mondial (...)". (apud Maliukevičius, lb., 1). Prin această abordare în politica externă, Rusia își legitimează, practic, posibilele viitoare intervenții pe teritoriile statelor vecine.

Acest tip de politică externă, precum cea a Rusiei, influențează direct strategiile politice și de securitate ale țărilor vizate. Spre exemplu, potrivit *Strategiei Naționale de Securitate a Lituaniei*, principalele riscuri și amenințări sunt: dependența economică și energetică față de alte state; dezvoltarea energiei nucleare de către alte state în regiune, fără a ține cont de standardele internaționale de siguranță; atacurile informaționale și cibernetice pentru manipularea opiniei publice sau exercitarea influenței din exterior asupra politicii interne, capacităților militare, economiei, societății și identității culturale ale Lituaniei (apud Maliukevičius, lb., p. 119, 2). Dacă strategia Rusiei este de a legitima posibile intervenții, prin construirea de diverse pretexte, atunci strategiile statelor vizate de acest tip de acțiuni urmăresc mai degrabă găsirea soluțiilor pentru a evita conflictele și a unor modalități de dezvoltare alternative de apărare. De asemenea, acestea urmăresc minimizarea riscului de interferență străină în politica internă, făcând eforturi în direcția reducerii dependenței față de alte state.

Printre riscurile majore de securitate națională, menționate de Departamentul de Stat pentru Securitate al Republicii Lituania, se regăsesc următoarele: „*controlul resurselor economice și energetice, crearea și susținerea grupurilor de influență din Lituania, (...) activitățile informaționale, politica ideologică și «rescrierea istoriei»*” (Maliukevičius, lb.). Conform documentului citat, acestea au potențialul de a încuraja disensiunile etnice și politice, ducând, în acest fel, la diminuarea capacității de a integra minoritățile etnice în societate și la promovarea neîncrederii în sistemul politic democratic al țării. Introducerea acestor prevederi este mai degrabă o măsură de precauție luată de statul lituanian pentru a nu da motive unui stat agresor de a interveni în politica sa internă. Dacă doctrina lui Karaganov presupunea facilitarea plasării de vorbitori de limbă rusă în statele vecine, pentru ca, apoi, să le fie îngreunată pe cât de mult posibil integrarea în acea societate,

astfel încât, mai târziu, să poată fi valorificați drept instrument de politică externă, atunci, printre prevederile Departamentului de Securitate lituanian, sunt clar menționate, ca pericol pentru securitatea națională, acțiunile ce subminează procesul de integrare a minorităților etnice în societate.

În opinia mea, motivele istorice și etnice, precum și interesele economice, energetice și strategice ar fi suficiente ca Rusia să urmărească să intervină sau cel puțin să destabilizeze situația în regiunea baltică. Țările baltice se află într-o situație diferită față de cea a Ucrainei, fiind toate trei membre ale NATO și ale UE. Spre deosebire de cazul conflictului din estul Ucrainei, unde NATO doar a condamnat acțiunile agresive ale Rusiei, în cazul unei agresiuni asupra unor membri, imposibilitatea Alianței de a-și onora responsabilitățile și garanțiile prevăzute în Articolul 5 ar duce nu doar la o destabilizare în regiune, ci chiar la zdruncinarea serioasă a securității internaționale.

Presiunile venite în permanență asupra statelor baltice fac ca acestea să se afle într-un război netradițional și non-militar cu Rusia. Spre exemplu, în ultimii ani, au fost înființate mai multe centre de cercetare și consultanță pe probleme de securitate pe teritoriul statelor baltice: Centrul de Excelență al NATO pentru Cooperarea în Apărarea Cibernetică (Tallinn, Estonia, 2008); Centrul de Excelență al NATO pe Securitatea Energetică (Vilnius, Lituania, 2013) și Centrul de Excelență al NATO pe Comunicare (Riga, Letonia, 2014) (Ib. p. 120). Prin includerea, în denumirea fiecărui centru, a numelui Alianței, statele baltice demonstrează nu doar că sunt dedicate conceptului de securitate comună, ci și că au nevoie și de umbrela protectoare a Alianței împotriva amenințărilor Rusiei.

O altă vulnerabilitate, chiar amenințare internă, întâlnită preponderent în rândurile populației din statele ex-sovietice, este nostalgia pentru trecutul sovietic. Popularitatea culturii și limbii ruse printre cetățenii baltici, precum și prezența, pe o scară largă, a mass-mediei ruse, alături de acțiunile de dezinformare și propagandă coordonate de la Moscova, creează un mediu favorabil pentru acțiuni de agresiune informațională la adresa cetățenilor acestor state. Kęstutis Petrauskis, expert în media, a efectuat, în anul 2013, o cercetare care prezintă cotele de audiență ale canalelor de televiziune din statele baltice. Rezultatele arătau că, în Lituania, mai mult

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Presiunile venite în permanență asupra statelor baltice fac ca acestea să se afle într-un război netradițional și non-militar cu Rusia. Spre exemplu, în ultimii ani, au fost înființate mai multe centre de cercetare și consultanță pe probleme de securitate pe teritoriul statelor baltice: Centrul de Excelență al NATO pentru Cooperarea în Apărarea Cibernetică (Tallinn, Estonia, 2008); Centrul de Excelență al NATO pe Securitatea Energetică (Vilnius, Lituania, 2013) și Centrul de Excelență al NATO pe Comunicare (Riga, Letonia, 2014).

Situația existentă în regiunea baltică descrie un context favorabil unor atacuri de tip hibrid pe teritoriul celor trei țări. Activitățile hibride pot fi desfășurate atât de actori statali, cât și nestatali. Acest tip de amenințări sunt multidimensionale, combinând mijloace subversive, informaționale, economice și diplomatice cu măsuri coercitive. Acestea sunt concepute de așa natură, încât să fie greu de identificat sursa din care provin.

de 23% din populație preferă canalele alternative de televiziune și aproape 16% televiziunea rusească; mai alarmantă este situația din Letonia și Estonia, unde se înregistrează cote de 29%, respectiv 19% pentru canalele TV rusești (Ib., pp. 120-121). Situația nu s-a schimbat foarte mult nici după acțiunile agresive ale Rusiei din următorii ani, întreprinse în estul Europei. Un sondaj efectuat în anul 2020 arăta că 1/3 din consumatorii adulți de mass-media din Letonia consideră presa și radioul rus ca fiind oarecum de încredere, iar un procent de aproximativ 50% urmăresc știrile în limba rusă (Cesare, 2020). În Lituania, tot în 2020, 3% din respondenții sondajului au afirmat că sunt de părere că posturile de televiziune și radio rusești sunt de foarte mare încredere, iar alți 16% au considerat că acestea sunt oarecum de încredere. În plus, 64% din totalul celor care au răspuns au afirmat că accesează știrile în limba rusă (*Public Opinion Poll*, 2020). Aceste cifre arată expunerea extrem de mare a populației la instrumentele de propagandă și de manipulare ale Rusiei, care de altfel și-au dovedit eficiența atât prin intermediul mass-mediei, cât și în online. Letonia și Lituania au întreprins unele măsuri în acest sens, pentru a reduce ponderea presei rusești în grila națională, interzicând, în 2020, canalul rus Russia Today. În pofida unei influențe destul de mari venite dinspre Rusia, în regiunea baltică există orașe cu o populație etnică rusă majoritară sau vorbitori de rusă în proporție de peste 80%, cum e cazul orașului lituanian Daugavpils, dar în care noua generație se declară mai degrabă a fi „vorbitori de limbă rusă” decât „ruși” (Cesare, Ib.), ceea ce arată că totuși strategia de integrare a minorităților, implementată de țările baltice, este funcțională și oferă rezultate reale.

Situația existentă în regiunea baltică descrie un context favorabil unor atacuri de tip hibrid pe teritoriul celor trei țări. Activitățile hibride pot fi desfășurate atât de actori statali, cât și nestatali. Acest tip de amenințări sunt multidimensionale, combinând mijloace subversive, informaționale, economice și diplomatice cu măsuri coercitive. Acestea sunt concepute de așa natură, încât să fie greu de identificat sursa din care provin (Comisia Europeană, 2018). Campaniile hibride utilizează mijloace și tactici convenționale și neconvenționale, cu scopul de a interveni în treburile interne ale altui stat, însă încercând o evitare a unei confruntări militare directe cu acesta. Pe lângă utilizarea forțelor convenționale, amenințările hibride rusești recurg și la metoda creării conflictelor. Armata rusă a definit acest tip de război ca fiind

unul la nivel strategic, cu scopul de a influența modul de guvernare al unui stat țintă și orientarea geostrategică a acestuia, în care toate acțiunile care au loc sunt subordonate unei campanii de informare. Utilizarea forțelor militare convenționale în cadrul conflictelor regionale face, de asemenea, parte din tactica războiului hibrid (ISW Report, 2020). Dacă în spațiul ex-sovietic avem create mai multe conflicte regionale, atunci spațiul european se confruntă tot mai mult cu amenințări hibride ce țin de domeniul dezinformării, contraspionajului sau al atacurilor cibernetice. UE, împreună cu NATO, depune eforturi pentru contracararea acestui tip de provocări și pentru a le răspunde în mod corespunzător (Comisia Europeană, Ib.).

BALANȚA DE PUTERE LA MAREA BALTICĂ

Forțele militare ale Rusiei

Până la urmă, cel mai fierbinte punct din regiunea baltică rămâne Kaliningrad. Situat între două state membre ale NATO, acest teritoriu rusec găzduiește o cantitate importantă de echipamente militare. Chiar dacă nu este direct legat de Rusia din punct de vedere teritorial (despărțit de Polonia și Belarus), îi conferă totuși acesteia un avantaj strategic important la Marea Baltică. Începând cu anul 2014, Rusia a crescut numărul exercițiilor militare atât în Kaliningrad, cât și în zona sa teritorială de vest. Lituania s-a văzut nevoită să răspundă acțiunilor de intimidare ale Rusiei prin pregătirea, la un nivel înalt, a propriilor capacități militare și a forțelor de reacție rapidă. Pretextul intervenției rusești în Ucraina de a proteja minoritățile din regiune poate fi oricând invocat și în cazul țărilor baltice.

În anul anexării Crimeei și al conflictului din estul Ucrainei, au existat multiple incidente în regiunea țărilor baltice sau au fost întreprinse diverse acțiuni de către Rusia, care au provocat îngrijorare, printre care: răpirea unui agent secret estonian de la granița cu Rusia; încălcarea frecventă (de aproximativ 50 de ori) a granițelor maritime ale Letoniei în timpul unor exerciții militare; efectuarea multiplelor exerciții militare cu rachete balistice de rază scurtă în Kaliningrad, unde se află și punctul de bază al Flotei Mării Baltice (Rosen, 2014). Toate acestea nu fac decât să constituie motive reale de îngrijorare pentru țările baltice, iar obișnuința Rusiei de a interveni în afacerile interne ale vecinilor săi și anexările teritoriale se numără printre motivele stării de neîncredere și al luării unor măsuri de precauție

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Cel mai fierbinte punct din regiunea baltică rămâne Kaliningrad. Situat între două state membre ale NATO, acest teritoriu rusec găzduiește o cantitate importantă de echipamente militare. Chiar dacă nu este direct legat de Rusia din punct de vedere teritorial, îi conferă totuși acesteia un avantaj strategic important la Marea Baltică. Începând cu anul 2014, Rusia a crescut numărul exercițiilor militare atât în Kaliningrad, cât și în zona sa teritorială de vest.

Deși se confruntă cu probleme economice, Rusia continuă totuși să aloce sume importante din buget domeniului apărării. Cheltuielile sale militare în 2020 au fost estimate la 61,7 miliarde de dolari, în creștere cu 2,5% față de anul precedent. În același timp, SUA au avut în 2020 cheltuieli militare de aproximativ 778 de miliarde de dolari, fiind cele mai mari cheltuieli militare din lume și reprezentând o proporție de 39% din totalul cheltuielilor alocate apărării în 2020 la nivel internațional.

în regiune, explicând, în acest fel, numeroasele exerciții militare care au avut loc în anii ce au urmat.

După anexarea Crimeei, Rusia a continuat să-și întărească prezența militară și capabilitățile amplasate în estul Europei. O creștere semnificativă a resurselor militare rusești a avut loc și în regiunea baltică, iar Kaliningradul a fost puternic militarizat cu capabilități de luptă terestre, navale și aeriene. Deși se confruntă cu probleme economice, Rusia continuă totuși să aloce sume importante din buget domeniului apărării. Cheltuielile sale militare în 2020 au fost estimate la 61,7 miliarde de dolari, în creștere cu 2,5% față de anul precedent. În același timp, SUA au avut în 2020 cheltuieli militare de aproximativ 778 de miliarde de dolari, fiind cele mai mari cheltuieli militare din lume și reprezentând o proporție de 39% din totalul cheltuielilor alocate apărării în 2020 la nivel internațional (SIPRI, 2021).

Forțele militare ale Rusiei sunt împărțite în cinci districte, astfel încât să-i acopere apărarea pe întreaga întindere teritorială, din Europa de Est până în Asia (*figura nr. 1*). Dintre cele patru districte mai vechi, două au o poziție strategică la granița vestică: Districtul Militar Vest și Districtul Militar Sud. Districtul Militar Vest include și Kaliningradul, unde staționează Flota Rusiei de la Marea Baltică (RAND Corporation, 2015, p. 6). O noutate în privința reorganizării bazelor militare ale Rusiei a venit în ianuarie 2021, când Flota de Nord a Rusiei a fost ridicată la statut de district militar, ceea ce înseamnă că vor fi consolidate capabilitățile militare ale Rusiei amplasate acolo, cu scopul de a-și întări poziția în zona arctică (McDermott, 2021).

În Kaliningrad, Rusia a construit unul dintre sistemele de tip A2/AD (Tangredi, 2013)³. Raza de acțiune a acestor sisteme acoperă o regiune extinsă, cuprinzând chiar și teritoriul unor state membre ale NATO. Sistemul de apărare aerian și anti-rachetă al Rusiei din Kaliningrad pune NATO într-o postură foarte dificilă, îngreunându-i mult accesul la Marea Baltică, în cazul necesității unor intervenții navale sau aeriene. Enclava rusească Kaliningrad a fost locul de desfășurare, în ultimii ani, a mai multor demonstrații de forță din partea Rusiei. Aceasta a organizat o serie de exerciții militare, care presupuneau atât simularea unor atacuri la adresa membrilor NATO, cât și apărarea pe cale aeriană, terestră și maritimă împotriva unui atac imaginar al inamicului.

³ „Acele acțiuni și capabilități, de obicei cu rază lungă de acțiune, concepute pentru a preveni intrarea unei forțe opuse într-o zonă operațională”.

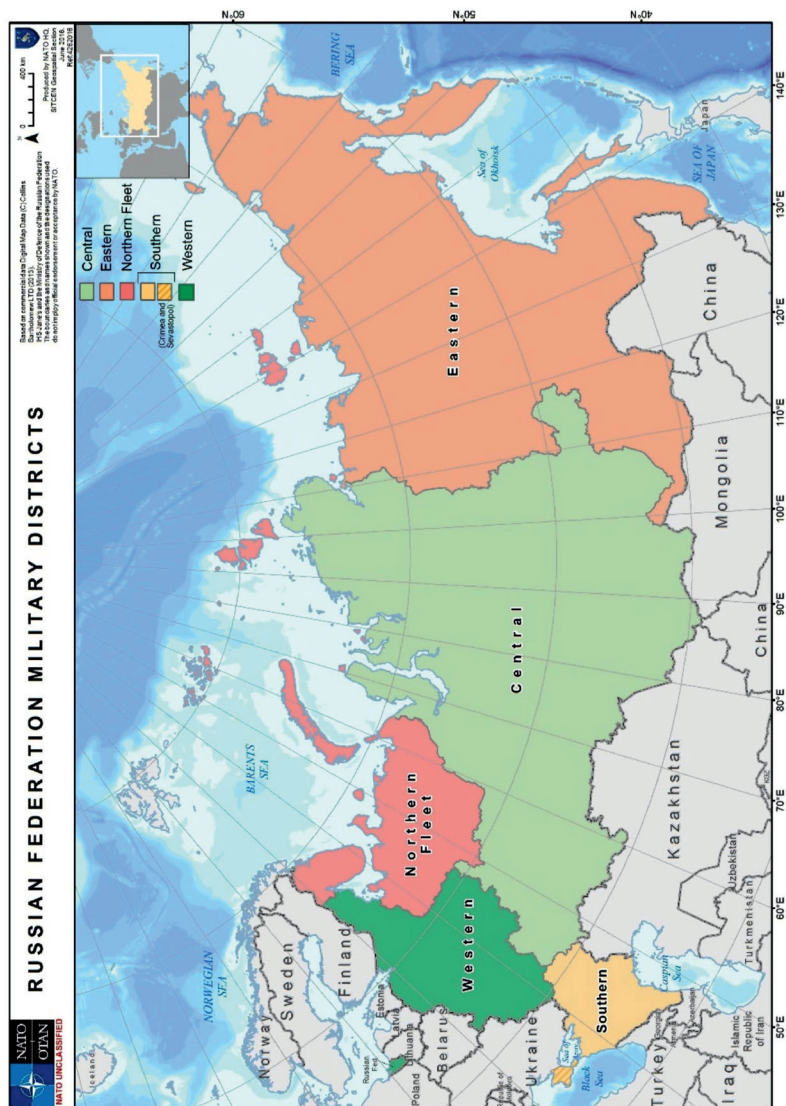

Figura nr. 1: Districtele militare ale Federației Ruse (NATO, 2017)

Testul cu rachetă, făcut în 2018 în apropierea Letoniei, a stârnit îngrijorări la nivelul statelor din regiune. A fost pentru prima dată când Rusia a testat muniție reală atât de aproape de granița NATO, într-un exercițiu militar, ducând chiar la suspendarea parțială a zborurilor civile în spațiul aerian leton și la redirectionarea celor din spațiul aerian suedez, decizii luate din motive de precauție de către cele două state.

Cele mai ample exerciții militare desfășurate de Rusia, după anexarea Crimeei și conflictul din estul Ucrainei, au avut loc în cadrul Zapad, din 2017. Acestea au fost organizate împreună cu Belarus, în Districtul Militar din Vest. În timpul acestor exerciții, a avut loc o simulare de război, în care s-ar folosi inclusiv resursele nucleare deținute în caz de necesitate, împotriva țărilor din Occident. Cifrele vehiculate de către unii analiști din Vest spun că ar fi fost mobilizați aproximativ 100.000 de militari care să ia parte la aceste demonstrații în regiunea baltică (Raportul CEPA, 2019, p. 24). Cu toate acestea, alți experți susțin că numărul militarilor ruși implicați în exercițiile Zapad ar fi fost mult mai mic, aproximând trupele mobilizate ca fiind în jur de 48.000, dintre care 23.000 activau deja în regiunea în care au avut loc exercițiile (Giles, 2018).

Rusia a mai desfășurat și alte exerciții militare în următorii ani, în regiunea baltică. Testul cu rachetă, făcut în 2018 în apropierea Letoniei, a stârnit îngrijorări la nivelul statelor din regiune. A fost pentru prima dată când Rusia a testat muniție reală atât de aproape de granița NATO, într-un exercițiu militar, ducând chiar la suspendarea parțială a zborurilor civile în spațiul aerian leton și la redirectionarea celor din spațiul aerian suedez, decizii luate din motive de precauție de către cele două state. Și în 2019 au avut loc exerciții militare în Districtul Militar Vest – *Union Shield*, desfășurate împreună cu Belarus (Raportul CEPA, lb.). După răsunetul internațional al Zapad-2017, urmează, în toamna acestui an, exercițiile militare ale Rusiei, Zapad-2021. Se așteaptă, din nou, o puternică etalare de forțe din partea Kremlinului, unde își va mobiliza, cel mai probabil, și capacitățile din celelalte districte militare, inclusiv Flota de Nord a Rusiei. În privința mobilizării trupelor militare, și de această dată, este foarte probabil să fie aduși zeci de mii de militari, dacă nu chiar peste 100.000 (Hurt, 2021).

În ultimii ani, Rusia a fost acuzată de apropierea, în repetate rânduri, de spațiul aerian al NATO sau chiar de încălcarea acestuia. Doar în 2020, forțele aeriene ale NATO au interceptat de aproximativ 350 de ori avioane rusești în apropierea spațiului aerian al Alianței (NATO, 2020). Cele mai multe astfel de interceptări au avut loc în apropierea granițelor Estoniei, Letoniei și Lituaniei, fiind zboruri efectuate între Rusia și Kaliningrad. Numai în acest an (2021), Estonia a acuzat Rusia de două ori de încălcarea spațiului său aerian.

Prima dată s-ar fi petrecut la 3 februarie, când un avion militar rus de marfă a pătruns în spațiul aerian eston, incident negat, de altfel, de Moscova. Oficialii ruși au susținut că avionul zbura pe o rută prestabilită, spre regiunea Kaliningrad (Warsaw Institute, 2021). În lunile care au urmat, Estonia a sesizat alte trei incidente de acest gen. Cel mai recent a fost în luna iunie, când două avioane de luptă rusești au intrat în spațiul aerian eston, deasupra unei insule din Marea Baltică, aceasta aparținând Estoniei. Și de această dată, Moscova a negat incidentul, declarând că a fost un zbor de rutină peste apele internaționale ale Mării Baltice (Tanner, 2021).

Modul Rusiei de a acționa, ambiguu și imprevizibil, precum și tacticile de luptă neregulate, folosite anterior, determină NATO să îmbunătățească în mod adecvat capacitatea de apărare a membrilor săi, dar și pe cea de descurajare a acțiunilor agresive ale adversarilor. De asemenea, Alianța își modernizează permanent capabilitățile militare, tehnicile și tacticile militare și dezvoltă strategii noi, prin care să contracareze avantajul deținut de Rusia prin capabilitățile A2/AD și să descurajeze alte acțiuni agresive ale acesteia, echilibrând, astfel, puterea militară în regiune. Prin acțiunile sale, Putin a arătat că este dispus să-și asume riscuri mari și să utilizeze forța militară în schimbul unor avantaje politice și teritoriale. Doctrina militară a Rusiei, precum și capabilitățile militare amplasate strategic de-a lungul flancului estic, sub umbrela sistemelor A2/AD, constituie provocări la adresa securității atât a membrilor NATO, cât și a partenerilor lor din Europa de Est (Hicks, Conley, 2016, p. 2).

Prezența NATO în zona Mării Baltice

Provocările în regiunea baltică venite din partea Rusiei au fost frecvente, astfel că anexarea Crimeei a creat îngrijorări suplimentare țărilor din regiune, iar Polonia, împreună cu Lituania, au cerut o reuniune a NATO de urgență, invocând Articolul 4⁴ din Tratatul de la Washington, susținând că există pericolul ca unele state membre ale NATO să fie amenințate militar. Consilierul pe apărare al Poloniei, Marek Matraszek, a declarat atunci că, în cazul unei agresii venite din partea Rusiei, „Polonia va lupta în prima linie” (Day, 2015).

⁴ „Părțile vor avea consultări comune ori de câte ori vreuna dintre ele va considera că este amenințată integritatea teritorială, independența politică sau securitatea vreuneia dintre Părți”.

Alianța își modernizează permanent capabilitățile militare, tehnicile și tacticile militare și dezvoltă strategii noi, prin care să contracareze avantajul deținut de Rusia prin capabilitățile A2/AD și să descurajeze alte acțiuni agresive ale acesteia, echilibrând, astfel, puterea militară în regiune. Prin acțiunile sale, Putin a arătat că este dispus să-și asume riscuri mari și să utilizeze forța militară în schimbul unor avantaje politice și teritoriale.

La Summitul NATO de la Varșovia au fost luate decizii relevante pentru consolidarea capacității de descurajare și apărare a Alianței. În acest sens, a fost consolidată prezența militară pe teritoriul membrilor din Europa de Est, printre care și cea din Polonia, Estonia, Lituania și Letonia. În cele patru țări membre ale Alianței, a fost întărită prezența militară prin crearea a patru grupuri de luptă multinaționale, cu dimensiuni de batalion. Prezența forțelor militare este asigurată, prin rotație, de către aliați.

Îngrijorarea Poloniei era cauzată, în cea mai mare parte, de hotarul de lângă Kaliningrad, unde se învecinează direct cu Rusia. Au urmat două reuniuni importante ale NATO, în Țara Galilor, în 2014, și la Varșovia, în 2016.

La Summitul NATO de la Varșovia au fost luate decizii relevante pentru consolidarea capacității de descurajare și apărare a Alianței. În acest sens, a fost consolidată prezența militară pe teritoriul membrilor din Europa de Est, printre care și cea din Polonia, Estonia, Lituania și Letonia. În cele patru țări membre ale Alianței, a fost întărită prezența militară prin crearea a patru grupuri de luptă multinaționale, cu dimensiuni de batalion. Prezența forțelor militare este asigurată, prin rotație, de către aliați. Aceste grupuri de luptă activează împreună cu forțele militare ale țărilor gazdă, scopul principal fiind acela de a fi pregătite să intervină în orice moment pentru apărarea securității statelor din regiune. Cele patru grupuri de luptă sunt conduse de Statele Unite, Germania, Canada și Regatul Unit (NATO, 2021-1). Orientarea resurselor de apărare ale NATO către zona Mării Baltice semnala îngrijorarea Alianței privind o posibilă agresiune a Rusiei în regiune sau a unor acțiuni de tip hibrid care puteau veni din partea acesteia.

Poziția geografică a Poloniei la granița cu Ucraina și cu statele baltice îi oferă un rol esențial în gestionarea crizei din Europa de Est și o poziție importantă în cadrul Alianței Nord-Atlantice. După criza din Ucraina, Polonia și-a crescut implicarea în cadrul inițiativelor organizate pe flancul estic al NATO, în vederea asigurării securității colective în regiune. Aceasta se află printre fondatorii Inițiativei celor Trei Mări și a Formatului București (B9). Fostul ministru polonez de externe, Radosław Sikorski, a ținut să sublinieze rolul de lider european al Poloniei în contextul crizei ucrainene, subliniind că „UE nu va lua nicio decizie în ceea ce privește Ucraina, fără Polonia. Multe guverne europene se așteaptă ca Polonia să aibă rolul de lider în această problemă, având în vedere experiența istorică și diplomatică a Poloniei și rolul pe care îl joacă în politica Parteneriatului Estic”. (Larsen, 2014, p. 18). Tot Sikorski susținea necesitatea întăririi prezenței militare a Alianței pe teritoriul Poloniei, afirmând că ar fi „mulțumit și fericit” dacă pe teritoriul țării sale ar fi dislocați 10 mii de soldați sau două brigăzi ale NATO (Bornio, 2021). Pe lângă prezența, pe teritoriul acesteia, a unuia dintre cele patru grupuri de luptă multinaționale cu dimensiune de batalion,

În 2018, guvernul polonez a hotărât să construiască un centru național de transport – *Central Transportation Hub (CPK)*, care, pe de o parte, să aibă rolul de a consolida dimensiunea logistică a prezenței militare a NATO, iar pe de altă parte, să întărească poziția de apărare în regiune și să mărească capacitatea de transport. Totodată, acest centru ar contribui la dezvoltarea economică a țărilor din Europa Centrală și de Est și ar deveni un punct cheie pentru Inițiativa celor Trei Mări în procesul de dezvoltare a unei infrastructuri NATO solide, care să lege centrul Europei cu întreg flancul estic și să crească, astfel, mobilitatea forțelor și a capabilităților militare (CEPA, 2019, pp. 7-8). Rolul Poloniei în regiune rămâne a fi unul extrem de important, fiind și prima țară care ar putea interveni direct și rapid pentru apărarea membrilor NATO, în cazul unei agresiuni rusești la Marea Baltică.

După amplasarea exercițiilor militare rusești desfășurate în zona baltică, în mod special a celor din cadrul Zapad-2017, membrii NATO au venit, la rândul lor, cu un răspuns, organizând o suită de exerciții militare în regiune pe parcursul anului 2019, pe teritoriul Poloniei și al țărilor baltice, la care au luat parte mii de militari și nave de luptă. Printre acestea se numără: *Dragon 19* din Polonia, cu participarea a 12 țări și a 18.000 de militari; *Kevadtorm 2019* în Estonia, luând parte alte 12 țări și mai mult de 9.000 de soldați; *Geležinis Vilkas* în Lituania, cu alte 10 țări participante; exercițiile navale *BALTOPS 19* cu implicarea a 18 țări, a 50 de nave de război, două submarine și 36 de aeronave (Mezhevich, 2020).

În 2020, au fost planificate cele mai ample exerciții militare ale NATO din ultimii 25 de ani, *Defender Europe-2020*. Doar SUA anunțau că vor participa la aceste exerciții cu 85 de tancuri Abrams, 45 de transportoare blindate și circa 20.000 de soldați. Aproximativ 37.000 de soldați din 18 țări erau planificați să participe la aceste exerciții (Ershova, 2020). Totuși, amplasarea exercițiilor și modul acestora de desfășurare au suferit unele modificări, din cauza pandemiei de Covid-19. SUA au trimis, în perioada ianuarie-martie 2020, aproximativ 6.000 de militari, 9.000 de vehicule și mult echipament militar în Europa. Chiar și în aceste condiții, *Defender Europe-2020* a fost al treilea cel mai mare exercițiu militar de după Războiul Rece desfășurat în Europa de către NATO. Unele dintre cele mai valoroase rezultate și lecții ale acestor exerciții țin de testarea mobilității capabilităților NATO, inclusiv transportul forțelor și echipamentelor militare peste ocean

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

După amplasarea exercițiilor militare rusești desfășurate în zona baltică, în mod special a celor din cadrul Zapad-2017, membrii NATO au venit, la rândul lor, cu un răspuns, organizând o suită de exerciții militare în regiune pe parcursul anului 2019, pe teritoriul Poloniei și al țărilor baltice, la care au luat parte mii de militari și nave de luptă.

În iunie 2020, au fost desfășurate noi exerciții militare la Marea Baltică – BALTOPS 2020. Aceste exerciții se desfășoară anual, de mai mult timp, și sunt organizate cu scopul de a instrui forțele militare ale membrilor și partenerilor NATO, în special în domeniul apărării maritime și aeriene. În cadrul acestor exerciții, au participat peste 3.000 de militari din 19 țări.

(Thomas, Williams, Dyakova, 2020). Deși oficialii NATO au susținut că exercițiile nu vizează nicio țară anume, Moscova a reacționat negativ la faptul că acestea s-au desfășurat în regiunea baltică. Expertul militar rus, Konstantin Sivkov, afirma că scenariul pe care s-au bazat acele exerciții ar fi cel al unei invazii a Mării Baltice și a unei părți din Polonia de către un stat inamic, pentru a reuși să ajungă în Kaliningrad. NATO ar reacționa pe cale maritimă, terestră și aeriană pentru mobilizarea și descurajarea inamicului, iar apoi, după ce l-ar învinge, ar continua atacul pe teritoriul acestuia (Ershova, lb.).

Câteva luni mai târziu, în iunie 2020, au fost desfășurate noi exerciții militare la Marea Baltică – *BALTOPS 2020*. Aceste exerciții se desfășoară anual, de mai mult timp, și sunt organizate cu scopul de a instrui forțele militare ale membrilor și partenerilor NATO, în special în domeniul apărării maritime și aeriene. În cadrul acestor exerciții, au participat peste 3.000 de militari din 19 țări (SHAPE Public Affairs Office, 2020). La începutul acestui an, NATO a desfășurat, din nou, exerciții militare, de această dată, simultan la Marea Baltică și la Marea Neagră. La aceste exerciții au participat două bombardiere B-1 ale Forțelor Aeriene americane, care, împreună cu avioane de vânătoare din Polonia, Germania și Italia, au survolat spațiul aerian al țărilor baltice, în paralel efectuându-se exerciții militare și la Marea Neagră, cu participarea a două avioane de vânătoare franceze, două avioane F-18 spaniole și mai multe nave de război ale NATO, aflate în Marea Neagră (NATO, 2021-2). Tot în acest an, în perioada martie-iunie, s-a desfășurat o rundă nouă de exerciții militare, *Defender Europe-21*. La ediția din acest an au participat peste 30.000 de militari din 27 de țări. De această dată, cea mai mare parte a exercițiilor au vizat regiunea Mării Negre și Peninsula Balcanică. Printre exercițiile care au avut loc în acest an, au fost incluse și operații de răspuns rapid la amenințări, care s-au desfășurat în spațiul aerian și terestru al României, Bulgariei și Estoniei. Exercițiile din acest an s-au desfășurat, de asemenea, cu o implicare semnificativă a Forțelor Aeriene și a Forțelor Navale ale SUA (U.S. Army Europe and Africa, 2021).

Unii analiști ruși consideră că rolul acestor exerciții militare, desfășurate în ultimii ani de către NATO, este mult mai mare decât unul de descurajare a adversarului. În viziunea acestora, de fapt, exercițiile se bazează pe scenarii ofensive împotriva Rusiei, iar exercițiile desfășurate în zona baltică folosesc scenariul de luptă pentru neutralizarea regiunii

ruse intens militarizate, Kaliningrad, și pentru protecția coridorului Suwalki. În ceea ce privește acest coridor, afirmă aceștia, NATO s-ar teme de un blocaj al accesului în zona baltică pentru forțele sale militare, ce poate fi creat de Rusia și Belarus prin intermediul unui contraatac desfășurat în această fâșie de acces (Mezhevich, lb.).

Importanța strategică a Coridorului Suwalki

Coridorul Suwalki are o importanță strategică atât pentru Rusia, cât și pentru NATO. Pentru Alianță, este mai degrabă o verigă slabă sau „un călcâi al lui Ahile”, cum îl mai numesc unii analiști. Acest coridor reprezintă o fâșie îngustă de 65 km în linie dreaptă, situat între enclava rusească Kaliningrad și Belarus, la granița dintre Polonia și Lituania, fiind singura porțiune care leagă cele trei țări baltice de NATO pe cale terestră, prin intermediul a două drumuri înguste și al unei linii de cale ferată (figura nr. 2). Totodată, o amenințare asupra acestui coridor poate crea probleme serioase Alianței Nord-Atlantice în a-și apăra membrii de la Marea Baltică: Letonia, Estonia și Lituania (Raportul CEPA, 2018, pp. 15-16).

Coridorul Suwalki reprezintă o fâșie îngustă de 65 km în linie dreaptă, situat între enclava rusească Kaliningrad și Belarus, la granița dintre Polonia și Lituania. Este singura porțiune care leagă cele trei țări baltice de NATO pe cale terestră, prin intermediul a două drumuri înguste și al unei linii de cale ferată. Totodată, o amenințare asupra acestui coridor poate crea probleme serioase Alianței Nord-Atlantice în a-și apăra membrii de la Marea Baltică: Letonia, Estonia și Lituania.

Figura nr. 2: Coridorul Suwalki
(LETA/TBT Staff, 2018)

Pentru Rusia, Coridorul Suwalki are o importanță strategică destul de mare, pentru că această porțiune teritorială separă Belarus, stat partener de încredere, care nu-i pune vreun fel de probleme, de regiunea militarizată Kaliningrad și de Flota de la Marea Baltică.

În cazul escaladării unui conflict între NATO și Rusia în regiune, într-o primă fază, Rusia ar fi în avantaj, pentru că are deja un număr mare de militari care staționează în Districtul Militar de Vest. Experții CEPA menționează chiar estimări de 330.000 de forțe militare, precum și capacitățile necesare pentru un eventual atac militar. Pentru prevenirea și descurajarea unui astfel de scenariu, NATO a făcut eforturi, în ultimii ani, să crească mobilitatea forțelor sale, atât a celor terestre, cât și a celor navale și aeriene.

De asemenea, dacă Rusia ar reuși să blocheze acest coridor, ar bloca, de fapt, accesul terestru al NATO către cele trei țări baltice și le-ar lăsa pe acestea expuse în fața amenințărilor unui atac rusesc. Și, nu în ultimul rând, ocuparea acestei porțiuni ar conferi Rusiei încă un front militar pe flancul estic al NATO, după cel din Ucraina, i-ar întări puterea de control asupra Belarusului și ar crește gradul de amenințare asupra Poloniei (Ib., p. 22). Pentru NATO, Coridorul Suwalki reprezintă acel punct slab care poate crea serioase probleme de securitate, dacă nu sunt luate măsurile potrivite pentru a preveni acest lucru și pentru a descuraja eventualele acțiuni agresive venite din exterior. Experții CEPA au efectuat o analiză detaliată a situației din regiune și a pericolului pe care îl reprezintă acest coridor. Cel mai mare risc identificat de aceștia este ca, în cazul unui conflict cu Rusia, să înceapă o competiție pentru controlul Suwalki, iar Kremlinul, prin intermediul forțelor terestre din Kaliningrad și al celor din Belarus, să reușească să închidă Coridorul Suwalki și să împiedice NATO să apere cele trei țări baltice, ducând la o izolare a acestora de restul continentului și la imposibilitatea accesului terestru pentru forțele NATO (Ib., p. 3).

Acest coridor, prin cele două drumuri de legătură între Polonia și Lituania, asigură traficul civil al Uniunii Europene în regiune, însă nu are zone de amplasare a forțelor militare semnificative și nici nu ar putea face față unor convoaie militare lungi. Pentru a evita eventualele blocaje care pot apărea pe această porțiune, NATO poate lua în calcul rute alternative de a ajunge pe teritoriul țărilor baltice, cum ar fi debarcarea în porturile fluviale și maritime poloneze Szczecin/Świnoujście (Raportul CEPA, 2021). În cazul escaladării unui conflict între NATO și Rusia în regiune, într-o primă fază, Rusia ar fi în avantaj, pentru că are deja un număr mare de militari care staționează în Districtul Militar de Vest. Experții CEPA menționează chiar estimări de 330.000 de forțe militare, precum și capacitățile necesare pentru un eventual atac militar. Pentru prevenirea și descurajarea unui astfel de scenariu, NATO a făcut eforturi, în ultimii ani, să crească mobilitatea forțelor sale, atât a celor terestre, cât și a celor navale și aeriene. Experții CEPA au venit și cu un set de recomandări în vederea creșterii vitezei de răspuns a NATO, în special pentru statele membre ale Alianței aflate la frontiera cu Rusia, printre care: „*avertizarea timpurie cu privire la existența unei subversiuni acoperite a Moscovei asupra unei ținte în zonă, care poate fi învinsă sau preluată; prezența forțelor*

capabile să răspundă rapid unui atac la adresa integrității teritoriului național; și o infrastructură adecvată și echipamente poziționate corespunzător pentru a permite desfășurarea rapidă a trupelor NATO”. (Raportul CEPA, 2018, p. 14). Chiar dacă această porțiune teritorială creează îngrijorări membrilor NATO și poate pune impedimente serioase în cazul necesității desfășurării de forțe la Marea Baltică, și Rusia se confruntă cu unele limitări. Kaliningradul poate da bătăi de cap Kremlinului, pentru că accesul în Marea Baltică poate fi controlat în totalitate de către NATO și Suedia, ceea ce limitează flexibilitatea forțelor militare rusești în regiune (Raportul CEPA, 2019, p. 25).

CONCLUZII

După destrămarea Uniunii Sovietice, statele baltice au fost singurele state ex-sovietice care au reușit să se integreze în structurile euroatlantice. În 2004, acestea au devenit membre ale NATO și ale Uniunii Europene, reușind să se rupă de pretențiile Rusiei de reîntregire a fostei URSS, sub o altă formă. Rusia pierdea, în acel moment, o parte importantă din influența pe care o avea în estul Europei. Totuși, apartenența țărilor baltice la NATO și la UE nu a făcut să dispară amenințările la adresa securității și integrității lor teritoriale. Rusia a continuat, sub diverse forme și metode, să-și mențină prezența în regiune, recurgând inclusiv la tactici de tip hibrid. O pârghie importantă utilizată este cea a minorităților ruse și a vorbitorilor de limbă rusă, pe care o folosește de fiecare dată când are nevoie pentru a-și justifica unele acțiuni întreprinse. Aflați între protecția oferită de Alianța Nord-Atlantică și pericolul care vine dinspre Rusia, statele baltice se văd nevoite să facă față acestui cumul de factori și riscuri pentru a reuși să mențină pacea și stabilitatea în zonă. Din fericire, acestea au reușit integrarea cu succes a minorităților ruse pe teritoriul propriu, reducând motivele pe care Rusia le-ar putea invoca în cazul unei eventuale agresiuni.

În 2014, odată cu anexarea Crimeei și a prezenței conflictului din Ucraina de Est, a avut loc o schimbare a poziționării de forțe pe flancul estic al NATO și apariția necesității luării unor măsuri urgente de către Alianță pentru a-și apăra membrii cei mai expuși. Tensiunile dintre NATO și Rusia au atins noi cote alarmante. Au crescut gradul de militarizare în zonă și numărul exercițiilor militare desfășurate în ultimii ani. NATO a luat măsuri concrete pentru a-și îmbunătăți capacitățile

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În 2014, odată cu anexarea Crimeei și a prezenței conflictului din Ucraina de Est, a avut loc o schimbare a poziționării de forțe pe flancul estic al NATO și apariția necesității luării unor măsuri urgente de către Alianță pentru a-și apăra membrii cei mai expuși. Tensiunile dintre NATO și Rusia au atins noi cote alarmante. Au crescut gradul de militarizare în zonă și numărul exercițiilor militare desfășurate în ultimii ani. NATO a luat măsuri concrete pentru a-și îmbunătăți capacitățile militare, mobilitatea forțelor și viteza de reacție în cazul unui atac.

Unul dintre statele membre ale NATO cu rol major în securitatea și stabilitatea în regiunea Mării Baltice este Polonia. Aceasta a alocat resurse relevante domeniului apărării și continuă să fie extrem de activă în acest sens.

militare, mobilitatea forțelor și viteza de reacție în cazul unui atac. Rusia a militarizat și mai mult enclava Kaliningrad, consolidându-și, de asemenea, Flota de la Marea Baltică, iar Flota de Nord transformând-o într-un district militar.

Chiar dacă tensiunile militare dintre cele două puteri au crescut, NATO a demonstrat că deține o capacitate de reacție promptă în vederea protejării membrilor săi de eventualele acțiuni agresive ale Rusiei. Unul dintre statele membre ale NATO cu rol major în securitatea și stabilitatea în regiunea Mării Baltice este Polonia. Aceasta a alocat resurse relevante domeniului apărării și continuă să fie extrem de activă. O problemă la adresa securității în zona baltică, despre care se discută tot mai mult în ultimii ani, o reprezintă Coridorul Suwalki – o fâșie îngustă la granița dintre Polonia și Lituania, care poate separa țările baltice de restul continentului, dacă Rusia ar interveni militar dinspre Kaliningrad și Belarus, în scenariul unui atac. Această vulnerabilitate a Alianței va beneficia, cel mai probabil, de o atenție importantă în perioada următoare din partea experților în domeniul apărării, care vor veni cu diverse scenarii și soluții pentru protejarea adecvată a zonei. Situația în regiune este una în continuă schimbare, însă toate măsurile luate în ultimii ani și exercițiile militare desfășurate de către NATO, ca răspuns la acțiunile Rusiei, par a fi echilibrat balanța de putere și a fi avut efectul de descurajare pe care și-l doreau membrii NATO.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bornio, J. (2021). „*Poland's changing role on the eastern flank of NATO*”, <https://neweasterneurope.eu/2021/06/29/polands-changing-role-on-the-eastern-flank-of-nato/>, accesat la 30 iunie 2021.
2. Braw, E. (2015). „*Bully in the Baltics: The Kremlin's provocations*”. În *World Affairs*, <https://www.jstor.org/stable/43555267>, accesat la 14 iunie 2021.
3. Cesare, M. (2020). „*Russian encroachment in the Baltics: the role of Russian media and military*”, <https://www.fpri.org/article/2020/12/russian-encroachment-in-the-baltics-the-role-of-russian-media-and-military-2/>, accesat la 17 iunie 2021.
4. Dahl, de A.S., Järvenpää, P. (2014). *Northern security and global politics: Nordic-Baltic strategic influence in a post-unipolar world*. SUA: Routledge.
5. Day, M. (2015). „*Poland increases military spending in response to Russia's belligerence*”, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/poland/11641852/Poland-increases-military-spending-in-response-to-Russias-belligerence.html>, accesat la 17 iunie 2021.

6. Ershova, A. (2020). „Defender-2020: How NATO's exercises in Eastern Europe will affect Russia”, <https://moderndiplomacy.eu/2020/03/07/defender-2020-how-natos-exercises-in-eastern-europe-will-affect-russia/>, accesat la 17 iunie 2021.
7. Giles, K. (2018). „Russia hit multiple targets with Zapad-2017”, <https://carnegieendowment.org/2018/01/25/russia-hit-multiple-targets-with-zapad-2017-pub-75278>, accesat la 12 iunie 2021.
8. Grigas, A. (2015). „Russia's motives in the Baltic States”, <http://www.fpri.org/article/2015/12/russias-motives-in-the-baltic-states/>, accesat la 21 mai 2021.
9. Hicks, K.H., Conley, H.A. (2016). „Evaluating future U.S. Army Force posture in Europe”, CSIS, <https://www.csis.org/analysis/evaluating-future-us-army-force-posture-europe>, accesat la 17 mai 2021.
10. Hurt, M. (2021). „Growing military activity in the Arctic and Baltic Regions”, <https://icds.ee/en/growing-military-activity-in-the-arctic-and-baltic-regions/>, accesat la 21 mai 2021.
11. Jakniūnaitė, D. (2009). *Neighbourhood politics of Baltic States: between the EU and Russia*, în Berg, E., Ehin, P. *Identity and foreign policy: Baltic-Russian relations and European integration*. Estonia: Universitatea din Tartu.
12. Larsen, H.B.L. (2014). *Great power politics and the Ukrainian crisis: NATO, EU and Russia after 2014*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.
13. Maliukevičius, N. (2015). „Tools of destabilization: Kremlin's media offensive in Lithuania”. În *Journal on Baltic Security*, vol. 1, nr. 1, <https://www.files.ethz.ch/isn/192225/JOBS01.pdf>, accesat la 21 iunie 2021.
14. McDermott, R. (2021). „Russia's Northern fleet upgraded to military district status”, <https://jamestown.org/program/russias-northern-fleet-upgraded-to-military-district-status/>, accesat la 21 iunie 2021.
15. Mezhevich, N. (2020). „Defenders of Europe': threats to the world or why NATO carries out new exercises amid pandemic”, https://valdaicclub.com/a/highlights/-defenders-of-europe-threats-to-the-world-or-why/?sphrase_id=1353547, accesat la 17 iunie 2021.
16. Mole, de R.C.M. (2012). *The Baltic States from the Soviet Union to the European Union: Identity, discourse, and power in the post-communist transition of Estonia, Latvia and Lithuania*. New York: Routledge.
17. Paulauskas, K. (2006). „The Baltics: from nation states to member states”. Institute for Security Studies, 2006, p. 26, <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/occ62.pdf>, accesat la 12 mai 2021.
18. Rosen, A. (2014) „Lithuania's military is on alert after Russian activities in a Baltic Sea exclave”, <http://www.businessinsider.com.au/lithuanias-military-is-on-alert-over-russian-moves-2014-12>, accesat la 21 iunie 2021.

19. Sleivyte, J. (2008). *Russia's European Agenda and the Baltic States*. Marea Britanie: Defence Academy of the United Kingdom, Shrivenham Paper, nr. 7.
20. Tangredi, S. (2013). *Anti-access warfare. Countering A2/AD strategies*. Naval Institute Press.
21. Tanner, J. (2021). „Estonia says Russian planes violate its airspace, again”, <https://apnews.com/article/estonia-europe-russia-government-and-politics-0d8093ef24df05d587dd9b0f06352762>, accesat la 25 iunie 2021.
22. Thomas, G., Williams, P., Dyakova, Y. (2020). „Exercise Defender-Europe 20: enablement and resilience in action”, în *NATO Review*, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2020/06/16/exercise-defender-europe-20-enablement-and-resilience-in-action/index.html>, accesat la 12 mai 2021.
23. CEPA (2019). „Military Mobility and the Central Transportation Hub”, <https://cepa.org/polands-role-in-securing-natos-eastern-flank/>, accesat la 12 iunie 2021.
24. Comisia Europeană (2018). „O Europă care oferă protecție: UE depune eforturi pentru a dezvolta reziliența și pentru a contracara amenințările hibride”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_18_4123, accesat la 17 iunie 2021.
25. ISW Report (2020). „Russian Hybrid Warfare”, <http://www.understandingwar.org/report/russian-hybrid-warfare>, accesat la 12 iunie 2021.
26. „Концепция внешней политики Российской Федерации” (*Kontsepsiya vneshney politiki Rossiyskoy Federatsii*), <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d447a0ce9f5a96bdc3.pdf>, apud Maliukevičius, N., *loc. cit.*, 1.
27. LETA/TBT Staff (2018). „Lithuanian, Polish, US expertstovisit Suwalki gap”, în *The Baltic Times*, https://www.baltictimes.com/lithuanian__polish__us_experts_to_visit_suwalki_gap/, accesat la 21 iunie 2021.
28. NATO (2017). „ZAPAD 2017 and Euro-Atlantic security”, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/12/14/zapad-2017-and-euro-atlantic-security/index.html>, accesat la 21 iunie 2021.
29. NATO (2020). „NATO intercepts hundreds of Russian military jets in 2020”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_180551.htm, accesat la 15 mai 2021.
30. NATO (2021) – 1. „Boosting NATO's presence in the east and southeast”, accesibil pe https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm, accesat la 17 iunie 2021.
31. NATO (2021) – 2. „NATO Allies hold simultaneous Baltic Sea, Black Sea drills”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_181914.htm, accesat la 21 mai 2021.

32. *Public Opinion Poll: Lithuania* (2020). Center for Insights in Survey Research, https://www.iri.org/sites/default/files/lithuania_slide_deck_ltu-to_be_published.pdf, accesat la 17 iunie 2021.
33. Raportul CEPA (2018). „*Securing the Suwałki Corridor*”, <https://cepa.org/securing-the-suwalki-corridor/>, accesat la 21 iunie 2021.
34. Raportul CEPA (2019). „*Strengthening NATO’s Eastern flank: a strategy for Baltic-Black Sea coherence*”, <https://www.cepa.org/strengthening-nato-eastern-flank>, accesat la 17 iunie 2021.
35. Raportul CEPA (2021). „*Military Mobility Project Appendix 2: Suwałki Corridor*”, <https://cepa.org/military-mobility-project-appendix-2-suwalki-corridor/>, accesat la 21 iunie 2021.
36. SIPRI (2021). „*World military spending rises to almost \$2 trillion in 2020*”, <https://www.sipri.org/media/press-release/2021/world-military-spending-rises-almost-2-trillion-2020>, accesat la 15 mai 2021.
37. Tratatul Nord-Atlantic (4 aprilie 1949). Washington D.C., Articolul 4 și 5.
38. Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL) (2015). „*Russia Reviewing Legality of Baltics ‘Independence from Soviet Union*”, <https://www.rferl.org/a/russia-examines-recognition-of-baltic-independence/27102853.html>, accesat la 13 iunie 2021.
39. RAND Corporation (2015). „*America’s Security Deficit. Addressing the imbalance between strategy and resources in a turbulent world*”, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1200/RR1223/RAND_RR1223.pdf, accesat la 13 iunie 2021.
40. „*Seimas of the Republic of Lithuania*”, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/07/LTU_National_Security_Strategy_2012.pdf, apud Maliukevičius, *loc. cit.*, 2.
41. SHAPE Public Affairs Office (2020). „*EXERCISE BALTOPS 2020 WRAPS UP*”, <https://shape.nato.int/news-archive/2020/exercise-baltops-2020-wraps-up>, accesat la 21 mai 2021.
42. U.S. Army Europe and Africa (2021). „*DEFENDER-Europe 21 activities begin this month, include two dozen nations*”. Germania: Wiesbaden, <https://www.eucom.mil/article/41133/defender-europe-21-activities-begin-this-month-include-two-dozen-nations>, accesat la 17 mai 2021.
43. Warsaw Institute (2021). „*Russian Plane Violated NATO Airspace over Baltic Sea*”, <https://warsawinstitute.org/russian-plane-violated-nato-airspace-baltic-sea/>, accesat la 21 iunie 2021.
44. <http://karaganov.ru/en/pages/biography>, accesat la 17 iunie 2021.
45. https://vana.stat.ee/63780?parent_id=39113, accesat la 13 iunie 2021.

